

KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK FAALİYETLERİ VE BU FAALİYETLERİN HALKIN PARLAMENTO'YA BAKIŞINA ETKİSİNİN İNCELENMESİ: DANİMARKA PARLAMENTOSU ÖRNEĞİ

Gözde TORUN*

ÖZ

Kalkınma ve refah devlet anlayışı içinde gelişim gösteren sosyal politikalar, ekonomi endeksinin dışında toplumsal fayda anlayışını da içermektedir. Uygulamaya konulan sosyal politikalar, gelişim sürecinde Kurumsal Sosyal Sorumluluk (KSS) politikalarına dönüşmüştür. Sosyal politika ve sosyal devlet eksenli görüşler modernizasyon ile hız kazanarak KSS temellerinin atılmasının öncü adımları olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle KSS'nin ülkelerin politikalarına endeksli olarak modelleştirilmesi gereklilik olarak görülmektedir.

Dünyanın refah ülkelerinden Danimarka, son yıllarda önemli gelişmeler gösteren KSS faaliyetleri ve uygulama alanları ile dikkat çekmekte ve Gayri Safi Milli Hasılası (GSMH) ile ilk sıralarda yer almaktadır. Bu çalışmada KSS ekseninde Danimarka Parlamentosunun KSS stratejileri, sorumlulukları ve uygulamaları ve bütün bunların toplumuna etkileri ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kurumsal Sosyal Sorumluluk, Danimarka Parlamentosu.

---

*Türkiye Büyük Millet Meclisi Büro Görevlisi, torun.gozde@hotmail.com

THE ANALYSIS OF CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY ACTIVITIES AND THE EFFECT OF THESE ACTIVITIES ON THE PUBLIC'S PERSPECTIVE TOWARDS THE PARLIAMENT: DANISH PARLIAMENT CASE STUDY

ABSTRACT

The social policies which have developed within the development and welfare state understanding include the social benefit concept in addition to the economic indices. The implemented social policies have transformed into Corporate Social Responsibility (CSR) policies during the development phase. Social policy and social state based opinions have gained momentum with modernization and are considered as the pioneering steps towards establishing the CSR foundation. Therefore, the modernization of CSR in accordance with the policies of the countries is seen as a necessity. Being as one of the welfare states of the World, Denmark draws attention to itself with its CSR activities and fields of applications which have shown important developments lately and is placed among the top countries in terms of gross national product (GDP). This study examines the CSR strategies of the Danish Parliament in terms of CSR strategies, responsibilities and applications and the effect of these on the public.

Keywords: Corporate Social Responsibility, Danish Parliament.

GİRİŞ

KSS, dünyada ve Danimarka'da birçok işletmenin ve toplumun gündeminde yer alan kavramlardan biridir. KSS, tarihsel süreç içinde gelişim göstermekte ve giderek etki alanı genişletmektedir.

Sanayileşme ile birlikte, sanayi atıkları ve gazlarının yoğunluğu, çevre kirliliği, küresel ısınma toplumların duyarlılıklarını artırmakta, tüketiciler giderek daha bilinçli olmaktadır. Bu yapı içinde, işletmeler bir takım sosyal sorumluluklar üstlenerek toplumsal sorunlarla ilgili çeşitli strateji ve projeler ortaya koymaktadır. Tüketiciler, artık ihtiyaçlarının karşılanması ile birlikte insan hakları, tüketici hakları, ekoloji gibi konulara değer veren işletmelerin ürünlerine ilgi göstermektedir. Tüketicilerin değişen tercihleri, işletmelere sadece kar odaklı olmanın yeterli olmadığını sürdürülebilirlik için karı azaltarak beklentilere uygun davranma gerekliliğini ve sosyal amaçların önemini fark ettirmiştir.

Refah devlet anlayışı, gelişmişlik düzeyi içinde değerlendirilebilmektedir. Bu nedenle hükümetler sürdürülebilir kalkınma politikaları içinde KSS politikalarını oluşturmakta ve uygulamaktadır. Bu çerçevede hükümetler tarafından KSS yasal bir statüye alınarak korunmaktadır.

Danimarka Parlamentosu da bu sorumlulukla yasalaştırdığı KSS stratejileri eylem planını düzenli olarak uygulamaktadır. KSS çerçevesinde gerçekleştirilen politikalar, ülkede teşvik ve zorunluluk kapsamında uygulanmaktadır. Danimarka, KSS politikalarını katılımcı demokrasi anlayışı ile saptamaktadır. Bu kapsamda toplumsal organlar ve paydaşlar denetleyici konumundadır. Uygulama, güven oluşturmakta ve halkın parlamenteoya bakış açısını olumlu olarak etkilemektedir. Bu nedenle çalışmamda Danimarka'da KSS faaliyetleri ve yasal düzenlemeler ile sonuçları incelenmiştir.

1. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

1.1. Sosyal Devlet, Sosyal Politika

Küreselleşme ve modernizasyon faaliyetleri ve toplumsal gelişmeler devlet politikalarını da etkilemektedir. Güvenlik ile toplumsal refah, devletlerin birinci görevi olarak karşımıza çıkmaktadır. Devletin refah sağlama anlayışı, insan hakları, sosyal politikalar ve alt yapı bu kapsamda yer almaktadır (Aktan, 2007).

Sanayileşmenin sonucunda oluşan işçi sorunlarına tepki olarak gelişen sosyal politika giderek toplumum tüm ihtiyaç kesimlerini kapsayacak işlevler kazanmıştır. Küresel düzeydeki ekonomik bütünleşme ve gelişmeler, sosyal politikalarla birlikte hukuki düzenlemeleri de büyük ölçüde etkilemektedir (Yorgun, 2013).

Sosyal devlet özgürlük, temel hak ve görevler kapsamında oluşan merkezi yönetim olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal devlet anlayışı içinde gelişen sosyal politika unsurları aynı zamanda yüksek refahı oluşturan sosyal sorumluluk düşüncesinin gelişimini de sağlamıştır. Sosyal devlet, 19. ve 20. yüzyıllarda ortaya çıkan gelişmelerin ürünü olarak toplumun insanca bir yaşam sürecektir düzeyde refahı devletten isteme hakkını getiren bir yapı oluşturmuştur (Gül, Sallan Gül, 2007). Bu yapılanma içinde yüklenilen anlamlarla sosyal devlet farklı tanımlarla ifade edilmiştir. Sosyal devletin en kısa tanımı; *“en öz olarak; sosyal adalet ilkesine dayanan devlet”* tanımıdır (Sabuncu, 2006). Müdahaleci, düzenleyici ve geliri yeniden dağıtıcı olmak üzere üç temel özelliğe sahip olan (Durdu, 2009) sosyal devletin uygulanabilirlik düzeyi ve insan hayatındaki yansımaları sosyal politika ile gerçekleştirilebilmektedir. Sosyal politika kavramında bütün sosyal sınıf ve grupların problemleriyle ilgilenilmektedir (Ören, 2011).

1.2. Kurumsal Sosyal Sorumluluk

KSS, işletmelerin üretim odaklı faaliyetlerine verimlilik ve ekonomik bakış açılı Adam Smith'in yüksek kar anlayışının yerine topluma sorumlu davranılması anlayışının gelişmesi ile oluşmuştur (Balta Peltekoğlu, 1993). Çevre kirliliğinin, doğanın tahribatına neden olduğu ve önlem alınmazsa dünyanın yok olacağı görüşü de toplumların çevre konusundaki duyarlılığını artırmıştır (Hansen ve Sato, 2012). 1962'de Rachel Carson, kitabı *“Sessiz İlkbahar'da (The Silent Spring)”* işletmelerin çevre üzerindeki etkilerine ve sosyal sorumluluğuna önemli ölçüde dikkat çekmiştir (Carson, 1962).

Bu gelişmelere paralel olarak önemsenmeye başlayan KSS, literatürdeki birçok çalışmanın desteklediği gibi ilk kez Bowen'ın (1953) *“İşadaminin Sosyal Sorumluluğu (Social Responsibilities of the Businessman)”* kitabında ele alınmıştır (Meehan vd., 2006). Yapılan çalışmalar kapsamında KSS kavramının güncel olaylar, toplumun ihtiyaçları ve değişimi doğrultusunda pek çok tanımı yapılmıştır (Dahlsrud, 2008).

KSS tanımlarından bazıları şu şekildedir:

-“KSS, yasal olarak somutlaştırılan ve etik gelenekleri koruyarak toplumun temel kurallarına uyumlu olmak ve kârını artırmak için, işletme sahiplerinin veya paydaşlarının tercihlerine uygun olarak işlerin idare edilmesidir” (Friedman, 1970).

-“KSS, karar verme sürecinde kişisel, kurumsal karar ve faaliyetlerin sosyal sistemin bütünü üzerinde oluşturacağı etkileri değerlendirme zorunluluğudur” (Davis ve Blomstrom, 1971).

-“KSS, işletmenin toplum tarafından saygı gören, toplumsal faaliyetleri ile ilgili rol ve yükümlülükleridir” (Brown ve Dacin, 1997).

KSS, Social Venture Network (SVN) web sitesinde “tüm günlük ve uzun vadeli kararlardan etkilenen paydaşlar ile ilişkili yönetim stratejisi”; Business in The Community (BITC) web sitesinde ise “sosyal, çevresel etik değerlere hizmet eden karlı bir yönetim stratejisi” olarak tanımlanmıştır. Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (United Nations Conference on Trade and Development–UNCTAD) KSS’yi, “iş dünyasının toplum üzerindeki etkilerini artırmak amacıyla sosyal ve çevresel sorunları kendi iş politikaları ve faaliyetlerine entegre etmelerine ilişkin bir kavramdır” (UNCTAD, 2004). Uluslararası İşveren Örgütü (Approach International Organisation Of Employers - IOE) ise “işletmelerin sosyal ve çevre konularını iş faaliyetlerine ve paydaşlarıyla etkileşimlerine uyumlayan gönüllü girişimlerdir” şeklinde tanımlamaktadır (IOE, 2003).

İşletme itibarında belirleyici bir araç olarak kabul edilen KSS (Ellen, vd., 2006); “kurumsal vatandaşlık”, “kurumsal ahlak”, “kurumsal sorumluluk”, “kurumsal hesap verebilirlik”, “sürdürülebilir sorumluluk” gibi pek çok unsurları kapsamaktadır. (Guide for Canadian Business 2006). İşletmelerin kar amacının ötesinde aktif olarak sosyal ve çevresel konularda duyarlı olması ve buna uygun faaliyette bulunmaları KSS tanımlarında ortak özellik olarak görünmektedir. Türk Dil Kurumu (TDK) sosyal kelimesini: “toplum bilimi, toplumsal”, sorumluluk kelimesini: “kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, sorum, mesuliyet” olarak tanımlamıştır (TDK). Bu tanımlar doğrultusunda “KSS, resmi ve özel tüm kurumların davranışlarını

veya yetki alanına giren faaliyetlerinin sonuçlarını topluma karşı üstlenmeleri sorumluluğudur” şeklinde tanımlayabiliriz.

1972’de Birleşmiş Milletler (BM) öncülüğünde düzenlenen Stockholm Konferansı ve Dünya Çevre Günü (her yıl 5 Haziran) kutlanması sorunlara uluslararası düzeyde ilk yaklaşım ve dönüm noktasıdır (Bilgili ve Kocalar, 2014). Bu yaklaşımlara ve 1980’li yıllarda kalkınma ile çevre arasındaki ilişkilerin araştırılması girişimlerinde sürdürülebilir kalkınma kavramının (Banerjee, 2008) ortaya çıkması değişimlerine paralel olarak KSS, uluslararası arenada giderek önemsenen ve genişleyen bir nitelik kazanmış, Ekonomik Kalkınma ve **İşbirliği Örgütü** (*Organisation for Economic Co-operation and Development-OECD*) ülkelerinde yaygın olarak kullanılmaya ve ülkelerin gündeminde önemli yer tutmaya başlamıştır (Aktan, 2007). Avrupa Komisyonu da rekabette KSS’nin olumlu etkilerinin kabul edildiğini açıklamış (COM., 2001) ve 2005 yılı, Avrupa Komisyonu tarafından Avrupa ülkelerinde sosyal sorumluluk yılı olarak belirlenmiştir. Bu önemli siyasi adım doğrultusunda Avrupa Birliği (AB) *üye ülkeleri de ülkelerinin sosyal sorumluluklarını almışlardır* (Luetkenhorst, 2004). Avrupa Komisyonu 2011’de yayınladığı bildiriye “*KSS, işletmelerin toplum üzerindeki etkileri çerçevesinde yerine getirmeleri gereken sorumluluklardır. Yürürlükte bulunan mevzuata ve toplu sözleşmelere saygı gösterilmesi, bu sorumluluğun yerine getirilmesinin önkoşuludur*” açıklamasında bulunmuştur (COM, 2011).

Avrupa sivil toplumunun taleplerini sesli olarak dile getirmesi, Avrupa’nın, KSS’nin gelişimi için sürdürdüğü çabaların artmasında etken oluşturmaktadır (OECD, 2008a). AB, KSS faaliyetlerinde mevcut yasal çerçevelerde hazırlanması gereken küresel raporlamanın sürdürülebilir ve kapsayıcı büyümeye katkı sağlayacağını düşünmektedir.

Kamunun kapasite boşluklarını doldurmak amacıyla yeni stratejiler geliştirmeye de yardımcı olabilen KSS, işletmelere pek çok fayda sağlamaktadır (Aalborg University, 2008). Sürdürülebilir rekabet avantajı sağlaması ise KSS faaliyetlerine odaklanma nedenleri arasında önemli bir yer tutmaktadır (Zairi, 2000) ve işletmelerin KSS kavramı ile kendileri için de yüksek kazanımlar elde edeceklerini görmüş olmaları KSS’nin gelişimini artıran etken olarak gösterilmektedir (Aktan, 2007).

KSS, yapısal olarak bütüncül davranmayı gerektirir nitelikte olması nedeniyle KSS'nin oluşturulmasında devletin ve diğer tüm paydaşların ilişkilerinin önemi büyüktür (Rahman, 2011). Hükümetler, işletmelerin toplumun kural ve normlarına göre davranması ve sosyal etkileri üstlenmesinden dolayı KSS faaliyetlerinden muhtemel bir kazanç sağlanmasında rol oynamaktadır. Yasalar, hükümetlerin işletmeler ile toplumsal beklentilerin uyumlanmasını ve yerine getirilmesini sağlayan bir ölçüt oluşturmaktadır (Bhave, 2009).

2. DANİMARKA PARLAMENTOSUNUN İNCELENMESİ

Resmi adı “Danimarka Krallığı” (*Kongeriget Danmark/ Kingdom of Denmark*) olan Danimarka, Avrupa'nın en eski devletlerinden ve dünyanın en eski krallıklardan biridir. Folketing (*Folketinget*) olarak adlandırılan Danimarka Parlamentosu, Grönland ve Faroe Adalarının ikişer üyeyle temsil edildiği, 179 milletvekilinden oluşmaktadır.

Danimarka Parlamentosu, çok partili bir yapıdadır. Parlamentoda, günümüzde 13 siyasi parti bulunmaktadır. Hükümet, genellikle bir veya daha fazla destekleyici parti ile kurulan azınlık hükümeti ile karakterize edilmektedir. 1909'dan beri hiçbir siyasi parti Parlamentoda mutlak çoğunluğa sahip olamamıştır. Bu durum Danimarka politikasının siyasi uzlaşmaya dayanmasına neden olmaktadır (denmark.dk). Azınlık hükümetleri ve sık değişen koalisyonlar tarafından yapılandırılan toplumsal çıkar grupları ile dernekler de Danimarka siyasi hayatında politika yapma süreçlerinde yer almaktadır. Bunun sonucu olarak, uzlaşma ve oy birliği Danimarka politik kültüründe yer bulmaktadır. Danimarka Parlamentosu da uzlaşmanın değişim getireceğinin ve öneminin farkındadır (Lofgren, vd., 1999). İç dinamiklerle uzlaşmanın yanı sıra Danimarka Parlamentosu; toplumunun niteliklerine, yapısına, beklentilerine, AB içinde yer alan organizasyonların beklentilerine ve ülkenin bu organizasyonlarla etkileşimine odaklanarak karar vermektedir (Undervisnings Ministeriets, 2009). Toplumunun beklentilerini ve isteklerini öne çıkaran Danimarka Parlamentosu, çalışmalarında şeffaflığı tercih etmekte ve halkın etkin katılımına dayalı bir yönetim biçimi göstermektedir. Ülkede, sivil toplum kuruluşları toplumsal yapı içinde teşkilatlanmış yapılardır. Bu nedenle ülkede sosyal devlet anlayışı içinde sosyal politika entegrasyonu sağlanmıştır. Her Danimarka vatandaşı Danimarka yönetiminde söz sahibi olarak Parlamento çalışmalarını izleme ve takip etme

hakkına sahiptir. Vatandaşların kamuya açık oturumlara katılımı serbesttir. Her yıl 90.000 kişi Danimarka Parlamentosunu ziyaret etmektedir. Nüfus orantısıyla bu oldukça yüksek bir sayıdır. Danimarka Parlamentosunda yasa görüşmeleri de medya tarafından takip edilebilmekte ve halka açık olarak yürütülmektedir (Folketinget).

2.1. Danimarka Parlamentosunun Kurumsal Sosyal Sorumluluk Yasa Çalışmaları

Danimarka, KSS bilincini İskandinav ülkeleri arasında ilk olarak bünyesine alan ülkedir. Bu bilincin aşılmasında Hükümet çok önemli bir rol oynamıştır. Bu doğrultuda çıkarılan yasalar katılımcı ve toplumsal etkiye sahiptir. Ancak, Hükümet tarafından belirlenen sabit bir Danimarka KSS modeli yoktur. Danimarka toplumu, çoğu zaman bir uzlaşma modeli ile ilişkili KSS politikalarını uygulamaktadır (Vallentin, 2015).

Danimarka'da KSS, Hükümet politikaları ile zaman içinde gelişim göstermiştir. 1994'te Sosyal İşler Bakanı (Karen Jespersen) tarafından Danimarka iş hayatında KSS bilincini artırmak amacıyla "ortak girişim" kampanyası başlatılmıştır (Bui ve Welt). Danimarka Hükümeti KSS'yi aktif olarak 1995-2008 yıllarında teşvik etmeye başlamıştır. Bu dönemde KSS girişimleri, işletmelere yönelik sosyal istihdam konuları üzerinde durulması şeklinde kendini göstermiştir. Sonraki zamanlarda rekabet ön plana çıkmıştır (Brown ve Knudsen, 2012). 1998'de sosyal koordinasyon komitesi 269 Danimarka yerel yönetimi için zorunlu olmuştur. "Bu, Danimarka Parlamentosunda sosyal yapıda komitelerin dahil edildiği ilk ve tek ılımlı yasadır". Yasa, Sosyal ortaklar ve özel işletmeler ile işbirliğindeki yerel yönetimlerin rolünü, sosyal dışlanma ve işsizlik statüsünün planlanmasını ve dışlanan insanların özel işletmelerdeki iş gücüne nasıl entegre edileceğini kapsamaktadır (Hasbisch, vd., 2005).

Bu gelişmelerin sonucunda oluşan ihtiyaçlar üzerine Danimarka Parlamentosu 1 Ocak (mali yıl başında) yürürlüğe girmek üzere 16 Aralık 2008 tarihinde Mali Tablolar Yasasında (*Danish Financial Statements Act-Accounting for CSR in Large Businesses*) değişikliği kabul etmiştir. Eşi görülmemiş olarak nitelendirilen YIn 2013 a new requirement was introduced into the law making it mandatory for businesses to also expressly account for their policies for

respecting human rights and for reducing their climate impact. The law requires large businesses in Denmark to account for their work on Corporate Social Responsibility (CSR).asa ile işletmelerin aktifleştirilerek dış dünya ile iletişim kurmaları amaçlanmış ve Danimarkalı büyük işletmeler için hesap verme zorunluluğu getirilmiştir.

The statutory requirement is part of the first National Action Plan for Corporate Social Responsibility (May, 2008) and is intended to improve the international competitiveness of Danish businesses.

Bu uygulama il Kanununun bir parçası olan ve Danimarkalı işletmelerin uluslararası rekabet gücünü artırmak için tasarlanan ilk Ulusal Eylem Planı (*Action Plan for Corporate Social Responsibility*) Mayıs 2008 tarihinde yayınlanmıştır. Danimarka, Ulusal Eylem Planı ve yıllık ilerleme raporlarının amacı reform önlemlerini değerlendirmektir. İlk ilerleme raporu (*Denmark's National Reform Programme 2008-2010*) 2008'de yayınlanmıştır. Rapor, ilk ilerleme raporu olması nedeniyle önemlidir (The Danish Government, 2009). 12 Haziran 2012'de Danimarka parlamentosunun Yasada yaptığı değişiklikle 2013'te işletmelerin açıkça insan haklarına saygılı, iklim etkilerini azaltan politikalarını yapması Kanunla yeni bir zorunluluk olarak getirilmiştir. Danimarka Finansal Denetleme Kurumunun talebi üzerine kurumsal yatırımcılar, yatırım fonları ve diğer listelenen finansal işletmeler (finans kurumlar, sigorta işletmeleri vb.) Danimarka Finansal Tablolar kapsamına alınmıştır.

İşletmelerin yasa kapsamında şu gereklilikleri vardır:

- 1-İşletmenin bir standardı, kuralları ya da ilkeleri içeren KSS politikaları;
- 2-Kullanılan bir sistem veya prosedürler de dahil olmak üzere KSS eylemleri;
- 3-Mali yıl içinde girişimler yoluyla elde edilen sonuçlar ile gelecekteki beklentilerin değerlendirilmesi.

Danimarka Hükümetinin açık hedefleri işgücü piyasası ve sosyal politika ile ilgilidir. Danimarka KSS kavramının tanıtılmasının arka planında kamu kampanyaları bulunmaktadır. KSS çerçevesinde Danimarkalı özel ve kamu işletmeleri raporlama faaliyetlerini şeffaf olarak açıklamak zorundadır. Raporlama

gereksinimi ile birlikte KSS'ye bağlı olan işletmeler politikalarını; insan hakları, sosyal konular, çevre, iklim ve yolsuzlukla mücadele ve gönüllülük çerçevesinde yapmak zorundadır (CSRgov, Buhmann, 2011, Hurst, 2011). Bu çerçevede belirtilen KSS ile ilgili projelere yönelik kanunlar aynı zamanda uluslararası sözleşmelerle de desteklenmiştir. Danimarka'da KSS raporlamanın artmasında mevzuat önemli bir tetikleyici olmuştur (Knopf, vd., 2010). Focus on CSR Hükümet, yabancı ve gelişimsel politikaları, yatırımları ve gelişmekte olan ülkelerdeki diğer Danimarkalı işletmelerin girişimlerini içeren çabalarla insan haklarını, işçi haklarını ve çevresel korumaları teşvik etmektedir (The Danish Government, 2014).

Danimarka Parlamentosu tarafından sunulan KSS eylem planlarının genel amacı sosyal sorumluluk ve sorumlu büyümeyi sağlamaktır. Bu çerçevede Hükümetin KSS eylem planları dört alanı kapsamaktadır:

1-Uluslararası ilkelere saygının güçlendirilmesi;

2-Ortaklıklar yoluyla sorumlu büyümenin artırılması;

3-Şeffaflığın artırılması;

4-Sürdürülebilir çerçevenin geliştirilmesi için kamu sektörünün desteklenmesi (The Danish Government, 2012).

Sorumlu ekonomi politikası, maliye politikasının güvenini sürdürmek ve Danimarka ekonomisinin dengeli ve sürekli büyümesini sağlamak için önemlidir. 2012'de Parlamentoda büyük bir çoğunluk tarafından kabul edilen Bütçe Yasası (*Budget Law*) ile mali politika çerçevesi güçlendirilmiştir. (The Danish Government, 2015).

Danimarka Hükümeti, KSS konularını desteklemek için Kopenhag merkezli girişimi önemsemektedir. KSS faaliyetleri kapsamında tüketicileri ve etik tartışmayı desteklemek üzere Ekonomi Bakanlığı tarafından Danimarka Kurumsal Etik Veritabanı (*Etikbasen*) oluşturulmuştur. Danimarka'da KSS eylemlerinin yürütülmesinden Hükümet sorumludur. Hükümet eylem planlarının koordinasyonu, uygulanması ve geliştirilmesini Ekonomi Bakanlığı liderliğine bırakmıştır (Hasbisch, vd, 2005, Knopf, vd., 2010). Danimarka Parlamentosu, bu çerçevede KSS eylem planını düzenli olarak her yıl yayınlamaktadır. Eylem planlarında sürdürülebilirlik ve sosyal refah anlayışı esas alınmaktadır. Yürütme

ve ortaya konan kurallar Danimarka Denetleme Kurumu (*Supervisory Authority Danish-FSA*) tarafından denetlenmektedir (Habek ve Wolniak, 2013).

KSS, son yıllarda Danimarka Hükümeti tarafından artan bir öncelik kazanmış (Kendal, 2014) ve Hükümet ortaklarla işbirliği, bilgi paylaşımı yoluyla sosyal sorumluluğu güçlendirme çabalarını artırmıştır (The Danish Government, 2012). Bu çabalarda; ilgi alanlarının oluşumu, politik fikirlerin gösterilmesi ve etkileri hakkında sıklıkla kurumsal geri bildirim yapılması oldukça önemlidir. Ancak sosyal devletin gelişimi ve kalıcı etkisini oluşturmak için kapsamlı bir çerçeve gereklidir. Gelecekte, modern sosyal programlara bağlı seçmenler dikkate alındığında refah devlet çerçevesi siyasette de özellikle önemlidir (Beland, 2005) ve giderek önemi artmaktadır.

2.2. Danimarka'nın Uluslararası Kuruluşlarla Kurumsal Sosyal Sorumluluk İlişkileri

Danimarka işletmelerinin büyük bir bölümü BM küresel ilkelerini gerçekleştirmektedir. İşletmelerin yüzde 87'si KSS çerçevesinde eylem planlarına uygun olarak raporlama standartlarına uyum göstermektedir. Her işletme kendi içinde KSS eylem raporlarını oluşturmakta ve bu raporlar sosyal sorumluluk kapsamında toplum ile paylaşılmaktadır (The Danish Government, 2012, UDENRIGSMINISTERIET, 2016). Danimarka Hükümeti de, BM Sözleşmelerini ve uluslararası standartları takip etmektedir. İşletmelerin sorumluluk ve davranışları buna göre yönlendirilmektedir (The Danish Government, 2008).

Uzun vadeli istihdam ve büyüme konusunda Lizbon Antlaşmasının¹ genel hedeflerini yerine getirerek uygulayan Danimarka, ilk ulusal reform programını (*Denmark's National Reform Programme 2008-2010*) Lizbon Antlaşması kapsamında uzun vadeli istihdam ve büyüme genel hedeflerini yerine getirmek üzere reform önlemlerini açıklamak amacıyla hazırlamıştır. Lizbon tarafından desteklenen ekonomik çerçeve; Danimarka'nın bir bilgi ve yenilik toplumu olması, tam iş potansiyelini ortaya koyması (verimlilik, rekabet gücü ve iç pazar), istihdam ve işgücü piyasası politikası ile ilgili dört ana çerçevede oluşmuştur (The Danish

¹ Lizbon Antlaşması: AB'nin yeni bir yapılanma ihtiyacı üzerine kurumsal işleyişleri ve politika konularını ele alan Lizbon Antlaşması, 13 Aralık 2007'de imzalanmış, 1 Ocak 2009'da yürürlüğe girmiştir. Antlaşma, demokratik hesap verebilirlik ve AB karar süreçlerini öne çıkarmış ve AB faaliyetlerine ilişkin yasal çerçeve oluşturmuştur. (Özler, 2009).

Government, 2009).

AB; “İstihdam Rehberi, Ulusal İstihdam Eylem Planı ve AB Ortak İstihdam Raporu olmak üzere üç dokümana yer vermektedir. İstihdam Rehberi (Employment Guidelines-EG) 1998 ve 2001 yıllarını kapsamaktadır. Danimarka politikası, işletmelerin sosyal sorumluluğunu artırmak için EG dahilinde hareket etmektedir.

AB, KSS farkındalığını Avrupa işletmelerinin gündeminde tutarak iş liderlerinin şekillenmesine katkıda bulunmaktadır. Danimarka Hükümetinin KSS Ekibinin, Avrupa Komisyonu Yüksek Grubu, KSS grubunda bir koltuğu bulunmaktadır. Yılda iki defa toplanan grup, üyeler arasındaki KSS’ye ilişkin yeni gelişmeleri paylaşmaktadır (Rosdahl, 2002).

2.3. Danimarka Parlamentosunun Kurumsal Sosyal Sorumluluk Faaliyetleri

Son yıllarda modern refah devletlerinin tarihi stratejileri uluslararası araştırmalarda sıkça yer almaya başlamıştır. Bu çerçevede birçok Avrupa ülkesinde çok sayıda araştırma projesi ortaya çıkmıştır. Buna paralel olarak refah devleti bakış açılarının geliştirilmesi amacıyla çalışmalar yapılmıştır. Danimarka, bu çalışmalar içinde refah devletinin geleceği için çeşitli politikalar uygulamaktadır. Danimarka Parlamentosu, sosyal devlet ve refah devleti anlayışı içinde KSS faaliyetlerine büyük önem göstermekte ve destek vermektedir (Petersen, 1997).

KSS, refah devleti anlayışı içinde ortaya çıkan sosyal sorumluluk biçimidir. Bunun için çalışma hayatının düzenli bir işleyiş içinde olması gerekmektedir. Danimarka’da sosyal devlet anlayışı içinde işsizlik sigorta sistemi ve toplu sözleşme sistemi ile işgücü modernizasyonu gerçekleştirilmektedir. Bu çerçevede devlet kontrolü altında işgücü piyasasındaki aksaklıklar önlenmektedir. Ayrıca ülkede sosyal devlet ile çalışma hayatı içinde çevreye ve insana duyarlı bir sistem oluşturulmuştur (Bredgaard, 2003).

Sosyal sorumluluk bilinci, Danimarka toplumunda eğitim sistemi içinde de yer alan bir yapıya sahiptir. Danimarka’da verilen vatandaşlık eğitimi bunun en önemli örnekleri arasındadır. Bu eğitim çerçevesinde Danimarka’da “*demokrasi, özgürlük, saygı*” kavramlarıyla “öğrencilere demokratik yaşama katılım” için

gerekli olan kurallar ile değerler açıklanmaktadır. Danimarka vatandaşlık eğitiminin kendi toplumunu tanıyan, tarihini bilen, topluma katılımı başaran, kendini sürekli geliştiren ve demokratik değerlere sahip vatandaşlar yetiştirilmesi gibi amaçları bulunmaktadır (Keskin ve Yüceer, 2013). Vatandaşlık eğitimi ile Danimarka'da sosyal sorumluluk bilinci oluşturulmaktadır. Bu nedenle, KSS faaliyetleri Danimarka eğitim sistemi içinde topluma benimsetilen bir olgudur.

Danimarka sosyal politikasının temel amaçlarından biri de işgücünün en zayıf bölümünün, işgücü piyasasına katılımını sağlamak olmuştur. Bu amacı güvenceye almak üzere "esnek iş" olarak isimlendirilen yeni bir işin yapılandırılması, önemli bir adımdır. Esnek iş, özellikle ılımlı koşullarda istihdamın bir çeşididir. Bu koşullar örneğin; daha az çalışma saatleri, ya da azaltılmış iş görevleri şeklindedir (Hohnen, 2001). KSS çalışmalarının sürdürülebilirliği ve kolaylaştırılması için Danimarka İş Kurumu (*The Danish Business Authority*) KSS Ekibi oluşturulmuştur. KSS Ekibi, işletmelerin KSS koşulları ile iş dünyasının koşullarını iyileştirmek ve toplumun yararına büyüme sağlamak için çalışmaktadır. KSS Ekibi, kılavuzlar ve kampanyalarla işletmeleri bilgilendirmekte ve işletmeleri geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için teşvik etmektedir (CSRgov).

3. DANİMARKA'DA KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK ANLAYIŞI VE UYGULAMALARI

Danimarkalı işletmelerin, KSS taahhüdünün ana hat ve işleyişi siyasi ve kurumsal çevre tarafından belirlenmektedir. Danimarka işletmeleri tarafından KSS faaliyetleri, devlet ve hukuk taleplerinin de ötesinde algılanmaktadır. Danimarka refah devlet anlayışı içinde iş ortamı KSS çerçevesinde oluşturulmuştur. Bu nedenle KSS, sadece işletmelerin devlet ve hukuk talepleri doğrultusunda değerlendirilememektedir. KSS, işletmelerin gönüllü uygulamaları, sosyal ve çevresel faaliyetleri olarak kabul edilmektedir. Danimarka'da bu çerçevede AB yasalarına uygun olarak iş hayatı, çevresel politikalar ve sosyal devlet anlayışı benimsenmiştir (Nielsen ve Frederiksen, 2015).

KSS'nin yerine getirilmesinde, özellikle kurumsal sektörün sorumlu büyümesi, çevre ve pazarlama konularına odaklanılmaktadır. Danimarkalı işletmeler, kendi iç süreçlerinde ya da alt tedarikçileri ile ilişkilerinde. Eylem Planı çerçevesinde kurumsal davranış ve sosyal sorumluluk bilincini geliştirme

potansiyeline sahiptir. Rapor, perspektifi içinde rekabet gücünün artırılmasının devlete yararlı olabileceği görüşü hakimdir. KSS, işletmelerin insan haklarına gönüllü entegrasyonu, sosyal sorunlar, çevre ya da iklim sorunları, iş stratejisi ve faaliyetleri için yolsuzlukla mücadeleyi öngörmektedir (Buhmann, 2011).

KSS, Danimarkalı yöneticilerin ve kamu kuruluşlarının bir süredir gündeminde ve faaliyetlerinde olmasına rağmen günümüzde eskisine oranla daha fazla önem gösterilmektedir (Hasbisch, vd., 2005). Sorumlu büyümede uluslararası alanda en önde ilerleyenler arasında yer alan Danimarka, yapıcı bir mevzuata sahiptir. Mevzuat, çalışma ortamında eşit fırsatlar, sosyal haklar, çevre koruma ve uluslararası anlaşmalarda yer alan ihtiyaçların korunmasını sağlamaktadır. Yasal yaptırımlarla birlikte işletmeler ile çalışanlar arasındaki güçlü işbirliği, Danimarka geleneğinin bir parçasıdır (CSRgov) ve toplumun gelişmesine katkı oluşturmaktadır.

Genel olarak zengin iş piyasasına sahip Danimarka'da Hükümetin kararlılığı iş gücünü yüksek seviyede tutmaktadır (The Danish Government, 2015). İşletmelerin yasal çerçevedeki sorumluluğu olarak KSS kapsamında finansal olmayan konuların raporlanmasında, mevzuata uygun rapor hazırlanmasına dikkat etmesi gerekmektedir (Knopf, Kahlenborn, vd., 2010)

3.1. Danimarka'da Kurumsal Sosyal Sorumluluğun Hedefleri

Danimarka, farklı etnik grupların yer aldığı, refah düzeyi yüksek, ekonomik olarak güçlü ve gelişmiş bir ülkedir. Bu nitelikleri korumak ve geliştirmek üzere Danimarka'nın yenilik stratejisi ile 2020 yılına kadar OECD ülkeleri arasında ilk beşe girmesi için Hükümet şu 3 ulusal alan belirlemiştir:

- 1-Yenilikçi girişimcilerin oranı;
- 2-Araştırma ve geliştirmede özel yatırımlar;
- 3-Özel sektördeki iyi eğitim almış çalışan oranı.

Ayrıca, Hükümet lisansların, satış ve fikir uzlaşmalarının sayısının 2011'den 2020'ye kadar iki katından fazlasına çıkmasını hedef koymuştur (The Danish Government, 2015).

Danimarka toplumunun uzun vadede karşılaşılabileceği sorunlara odaklanan

Hükümet, 2020 yılına kadar gerçekleştirilmek üzere 10 iddialı hedef belirlemiştir. Bunlardan, dünyanın en zengin 10 ülkesi arasında olma hedefi, en üst hedeftir. Refah ve büyümenin toplumu özgürce şekillendirmesinin ön koşulu olması nedeniyle güvenli, refah ve temiz bir ortam, dünya standartlarında sağlık hizmeti, yaşlılar için iyi bakım gibi unsurları içeren ilk hedef, diğer bütün 9 hedefin temelini oluşturmaktadır.

Danimarka'nın bilgi, büyüme ve refah vizyonu:

1-Dünyanın en zengin 10 ülkesi arasında olması;

2-Emek arzının dünyanın 10 ülkesi arasında yer alması;

3-Danimarkalı okul çocuklarının dünyanın en zekileri arasında yer alması, Okul çocuklarının okuma, matematik ve bilim konularında uluslararası ilk beşte olması;

4-En az bir Danimarka üniversitesinin ilk 10 dünya üniversitesi arasında yer alması ve bütün üniversitelerinin uluslararası sıralamadaki sırasını koruması veya ilerlemesi;

5-Ortalama yaşam süresinin en yüksek 10 dünya ülkesi arasında yer alması;

6-Yeşil, sürdürülebilir bir toplum olması ve dünyanın en yüksek verimli enerji ülkeleri arasında olması (enerji tasarrufu konusunda AB üyeleri arasında ilk üçte olmak);

7-Eşit imkânlar yaratmada en iyi durumda olması (dünyadaki kazanç farkının en az olduğu ve yoksullukla mücadele edilen en zengin ülkelerden biri olma pozisyonunu korumak);

8-En özgür ve Avrupa'daki entegrasyonu başaran en iyi ülkeler arasında olması;

9-Dünyanın en güvenen ve güvenli insanları arasında olması;

10-Kamu sektörünün dünyada en etkili ve asgari bürokratik yapıda olması. Kamu sektörünün verimliliğinin AB ülkelerindeki en yüksek pozisyonların arasında olması.

2020 hedefleri ile aynı doğrultuda olarak Büyüme Planı; 2020’de kamu gelirleri ve harcamaları arasındaki dengenin en az seviyeye getirilmesi, verimlilik ve özel sektörde iş yaratma gibi artan odak ile beraber birçok yeni hedef koymaktadır. Temel hedef 2020’ye kadar olan yıllarda, 40 bin Danimarka kronuna kadar büyümeyi artırmaktır. Bu amaç için üç ana reform yolu vardır:

1-Özel işletmelerin çevre şartlarını iyileştirmek için girişimleri uygulamak;

2-Eğitim seviyesini ve istihdam yapısal düzeyini yükseltmek amacıyla uygulama girişimleri oluşturmak;

3-Kamu sektörünün sürdürülebilir kamu maliyesinin devamını sağlamak ve kamu sektörünün modernleşme çabalarını yoğunlaştırmak.

Ulusal öncelikleri açıklamak üzere 2011’de Hükümetin tanıttığı Danimarkalı çocuklar için eğitimi geliştirmeyi hedefleyen platform, 2020’de ön lisans programlarını tamamlama oranını yüzde 95 olarak belirlemiştir (The Danish Government, 2010, 2014, OECD, 2014).

Danimarka, 2050 stratejisinde; 2020’ye kadar fosil yakıtlara olan bağımlılıkları azaltmayı ve 2050’ye kadar fosil yakıtlar olmadan bir enerji ve ulaşım sistemini gerçekleştirmeyi de planlamaktadır (The Danish Government, 2011).

3.2. Hedeflerin Gerçekleştirilme Düzeyi

Sosyal İşler Bakanı 1994 yılındaki kampanyasının başlangıcındaki haklar için “temel değişimler zaman alır” görüşünü vurgulayarak yerel girişimler ve gönüllü katılımlardan oluşan bu politikanın etkisini ölçmenin zor olacağını belirtmiştir. Buna rağmen 1994-2000’deki kamu geliri transferinin hedeflerinden biri olan pasif kamu gelir transferinin alıcı sayısında şu gelişmeler olduğu görülmüştür:

1-1994-2000 arasında toplam işsizlik düşmüştür (Yüzde 56 oranında). Aynı periyod içinde etkinleştirilmiş kişi sayısı yaklaşık olarak aynı kalmış veya artmıştır.

2-1994-1998 arasında erken emekli olan kişi sayısı artmış, 1998’den itibaren azalmıştır.

3.-1994-2000 arasında kamu gelir transferindeki toplam kişi sayısı yüzde 11 oranında azalmıştır.

Sosyal politikaların sosyal sorumluluk anlayışı üzerindeki etkileri ilk yıllarda kendini göstermeye başlamıştır. İşletmelerin sosyal sorumluluğu; yerel yöneticiler, sendikalar, işveren teşkilatları gibi birçok kurumsal alanda toplumun gündeminde bir konu haline gelmiştir. Sanayi Bakanlığı başkanlığında 8 bakanın katıldığı çalışma grubunda hazırlanan “İşletmelerin Toplumsal Sorumluluğu” Raporu (*Erhvervslivets Samfundsmaessige Ansvar, 2000*) KSS kavramının genişletilmesinin önemli göstergelerinden biridir (Rosdhal, 2000).

Hükümet, KSS uygulamalarının gerçekleştirilmesi için pek çok çalışma yapmakta ve hedeflere ilişkin adımları atmaktadır. 2020 Ulusal Reform Programları ve Avrupa Politikaları bilgilendirmeleri için bakanlık ve meslek temsilcilerinden oluşan bir komite kurulmuştur. Ulusal Reform Programları kesinleştiği zaman komiteye danışılabilmektedir. Folketing, 2020 “Avrupa ve Ulusal Reform Programları” konusundaki tartışmalar hakkında düzenli olarak bilgilendirilmekte ve kapsama dahil edilmektedir (The Danish Government, 2011).

İş ve Gelişim Bakanlığı ile Danimarka Endüstri Konfederasyonu işbirliğinin sonucu olarak KSS raporlama alanında online araçları kapsayan bir web sitesi “KSS pusulası” oluşturulmuştur (Keith).

Bu çalışmalarla birlikte son yıllarda yapılan bir dizi reform ve girişimlerle AB 2020 stratejilerinin genel hedeflerinin bir kısmı gerçekleştirilmiştir. Parlamenteoda kabul edilen;

-(2009) Su Kaynağı Hareketi, Yeşil Ulaşım Politikası (The Danish Government, 2009);

-(2010) Danimarka Rekabet Kanununda Bir Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun (The Danish Government, 2011);

-(2011) Emeklilik Reformu (The Danish Government, 2012);

-(2012) İlk ve Ortaöğretim Kuralları (The Danish Government, 2013);

-(2012) Elektrik Yasası, (2014) Elektriğin Modernize Edilmesi Lisans Anlaşması (The Danish Government, 2014);

-(2013) Bütün partilerin kabulü ile 2014-17 için yeni bir Kimyasal Eylem Planı Anlaşması (The Danish Government, 2015);

-(2014) İklim Politikaları Anlaşması (The Danish Government, 2014) Parlamentonun öncülüğünü yaptığı KSS çalışmalarına örnektir.

Ayrıca, Hükümetin ana hedefi yüzde 100 yenilenebilir enerji kullanımına ülkeyi dönüştürme konusundaki 2012-2020 yol haritasını oluşturan Enerji Stratejisi, siyasi partilerin büyük çoğunluğunun katılımı ile Parlamento'da kabul edilmiştir (Anker, vd.). Gerçekleştirilen çalışmalar, Parlamento'nun KSS'ye ve özellikle çevreye verdiği önemin göstergeleridir.

Danimarka Parlamentosunun hedefe yönelik adımlarından biri de Yükseköğretim ve Bilim Bakanlığının yetkisi altında Danimarka Ulusal Yenilik Vakfı'nı kurmuş olmasıdır. (The Danish Government, 2014).

Hedeflerine ulaşma başarısını hedeflerin sayısına bağlı olduğunu kabul eden (The Danish Government, 2011) Danimarka Hükümeti, hedeflerini yerine getirmek üzere ülke halkı ile birlikte tüm olanaklarını seferber etmiştir. Eğitim, yenilenebilir enerji, iklim ve çevre gibi pek çok konuda Danimarka hedeflerine ulaşmıştır (The Danish Government, 2014).

Yapılan çalışmaların sonuçları uluslararası arenada da kendini göstermeye başlamıştır:

-Uluslararası Şeffaflık Örgütünün araştırmasına göre Danimarka, dünya çapında en az yolsuzluk olan ülkedir. Hiçbir rüşvet olmayan ve iyi işleyen kamu sektörünün değerlendirildiği bu çalışmanın yapıldığı 1995'ten itibaren Danimarka her yıl üst sıralarda yer almaktadır.

-Dünya Bankası; Danimarka'ya, iş için Avrupa'nın en iyi yeri olarak ilk sırada yer vermiş, Forbes Dergisi; de dünya çapında iş için en iyi olarak Danimarka'yı göstermiştir.

-2015 yılı, Danimarka için bugüne kadar en iyi yatırım yılı olmuştur. 70 başarılı yatırım projesi ile 1700 iş oluşturulmuştur. 2015 sonuçları, yabancı işletmelerin rekor sayıda Danimarka'da yatırımı seçtiklerini göstermektedir. Ulusal Danimarka Yatırım Promosyon Ajansı (The National Danish Investment

Promotion Agency), 70 yabancı işletmeye kurulması için yardımcı olmuştur (UDENRIGSMINISTERIET, 2016).

-Academic Ranking of World Universities 2016 verilerine göre Danimarka üniversiteleri dünya sıralamasında yerini almıştır. Kopenhag Üniversitesi 2015'te 35'inci sırada yer alırken, 2016'da 30. sıraya yükselmiştir. 2016 sıralamasında Aarhus Üniversitesi 65. sırada, Danimarka Teknik Üniversitesi (*Technical University of Denmark*) 151-200, Aalborg Üniversitesi 201-300, Güney Danimarka Üniversitesi (*University of Southern Denmark*) 301-400 periyodunda yer almıştır (Academic Ranking of World Universities, 2016).

-Danimarka, 2016'da Avrupa Yenilik Sıralamasında (*European Innovation Scoreboard*) üst sıralardaki yerini korumuştur Üst sıralarda yer almaktan mutluluk duyduğunu açıklayan Danimarka Hükümeti, aldığı sonuçları artırmak üzere çalışmalarını sürdürmektedir (UDENRIGSMINISTERIET, 2016).

Hükümet, Danimarka'nın birçok yönden güçlü bir ekonomi içinde bulunmasına ve dünyanın en zengin ülkelerinden biri olmasına rağmen ele alınması ve önemsenmesi gereken sorunlar olduğunu da kabul etmektedir (Danmarks Okonomiske Dfordringer). Bu kapsamda şeffaflık ön plana çıkmaktadır. Tüm Danimarka Bakanlıklarının ve Hükümetin ortak platformunu oluşturan Danimarka Web Sitesi (*Regeringen.dk*). 2016'da Hükümet tarafından toplumun hizmetine sunulmuştur. Şeffaflığı artırmayı amaçlayan siteden, Hükümet politikaları ve içerikleri anında öğrenilebilmektedir (Regeringen).

AB Komisyonu da 2016 yılı değerlendirme ve tavsiye niteliğindeki raporunda;

(*Council Recommendation*), Danimarka'nın 2016 yılı raporunda yer alan ve Komisyon tarafından kabul edilen 2020 hedeflerinde ilerleme olduğunu değerlendirmiştir. Raporda; Danimarka'nın İstikrar ve Büyüme Pakti (*Stability and Growth Pact*)² önleyici konumunda olduğu, Hükümetin 2020'de dengeli bir iyileşme amacıyla dengeli bir bütçe planladığı, bütçe projeksiyonlarını destekleyen makroekonomik senaryonun mantıklı bulunduğu açıklanmış ve 2016-2017 yıllarında mali uyumun gerçekleşeceği, Danimarka'nın İstikrar ve Büyüme Pakti

²İstikrar ve Büyüme Pakti: 1997'de kabul edilen ve 2005 ile 2011 yıllarında reforma tabi tutulan İstikrar ve Büyüme Pakti, Üye Devletlerin maliye politikalarının gözetilmesi ve bütçe açıklarının izlenmesine ilişkin hükümleri açıklamaktadır (Uludağ, 2013).

hükümlerine uyacağı görüşünde bulunulmuştur. Komisyon, nüfus yaşlandıkça emek arzının sürdürülebilir olmasını Danimarka’da bir ön şart olarak belirtmiştir. Aktif verimliliği artıran işgücü piyasası politikalarının reformlara ulaşmada katkı sağlayacağı amacıyla, dezavantajlı grupların sorun olarak devam ettiğine dikkat çekilerek özellikle düşük eğitimlilerin ve göçmenlerin entegrasyonuna ilişkin tedbirlere dikkat edilmesi, istihdamın artırılması gibi konularda bir dizi öneride bulunulmuştur.

Komisyon; Danimarka’ya 2016-2017 yılı için; 2017 yılı bütçe hedefine ulaşmak üzere 2016 yılı bütçe amacını gerçekleştirmek, iç hizmet sektöründeki rekabeti artırarak, verimliliğin ve özel sektör yatırımlarının geliştirilmesi gerektiği önerilerine de yer vermiştir (COM. 2016).

Danimarka’nın ortaya koyduğu çalışmalar ve elde ettiği sonuçlar, 2014 Reform Programında da belirtildiği gibi 2020 Büyüme Planında (*Denmark 2020, Knowledge>Growth>Prosperity>Welfare*) yer alan hedefleri kendi sürecine uygun olarak gerçekleştirdiği ve gerçekleştirmeye devam ettiği görülmektedir (The Danish Government, 2014).

SONUÇ

Bazı ülkeler gibi Danimarka da gelişen ulusal standartlardan çekinerek uluslararası gereçleri kendi ulusal politikalarına ve mevzuatına dahil etmiştir. Raporlama Kanunu buna örnek olarak gösterilebilir. Danimarka modeli, çoğunlukla bir uzlaşma modeli ile ilişkili olduğu halde, bu eksikliği ile devlet politikası ortak yön eksikliği ile karakterize edilmektedir (Vallentin, 2015). Bu nedenle KSS'nin devlet politikasına uyumlu olarak modelleştirilmesi gerekmektedir.

Danimarka sosyal sorumluluk politikalarının gelişiminde, işletmelerin kendileri ile birlikte geniş bir alan üzerinde odaklanmaları oldukça önemlidir. KSS'nin işletmelerin bir parçası haline gelmesi sorumluluklarının artmasına neden olmuştur. Hükümetin, Danimarkalı işletmelerin KSS'nin iyi bir pozisyon oluşturduğunu göstererek çalışmaya devam edilmesinin önemini ifade etmesi sosyal sorumluluk çalışmalarının verdiği olumlu çalışmaların sonuçlarının görünür olmasını sağlamıştır.

Hükümetin desteği ile yapılan KSS çalışmaları; KSS'nin gelişmesini ve genişlemesini yükselten, sosyal sorumluluk anlayışının tüm toplum tarafından benimsenmesini ve sahiplenilmesini olumlu etkileyen faaliyetlerdir. İnsan hakları temelli bir yaklaşım getiren Danimarka, sorumlu işletme uygulamalarını teşvik ederek özel işletmelerle çalışmak amacındadır.

Sosyal politika eksenli olarak kurulu olan düzen, işletmelerin işleyişini de olumlu olarak etkilemiştir. İşletmeler, KSS politikalarını önemseyerek uygulamaktadır. KSS politikaları işletmelere sadece toplumsal fayda sağlamamakta, imaj ve teşvik politikaları doğrularında ekonomik kazançlara da neden olmaktadır. Danimarka işletmeleri globalleşme süreçleri içinde önemli bir rol oynamışlardır. Bu çerçevede işletmeler, toplumsal ve paydaş stratejiler ile KSS politikaları uygulamaktadır. Danimarka Hükümeti; yeni iş kurarken işletmenin faaliyetlerini küresel pazarda genişletip piyasa oluşturarak büyüme aktivitesini, üçüncü dünya örneği olarak nitelendirmektedir.

İşletmeler, toplumda refahın artırılması ve gelişmenin sağlanmasından büyük ölçüde sorumlu görülmeyle birlikte, hükümetlerin ve sivil toplum kuruluşlarının da bu alanlarda önemli sorumlulukları olduğu kabul edilmektedir.

Danimarka, KSS politikaları içinde kurumsal iletişim ve eğitime yönelik yasalar oluşturmuştur. İşletmelerin yeşil çevre ile uyumlandırılması ve iş görenlerin toplu sözleşme hakları da bu çerçevede yeniden düzenlenmiştir. KSS, Danimarka toplumunun devlet ile uyumlanmasına ve birlikte hareket etmesine neden olmuştur. Bu durum, Danimarka Parlamentosunun uygulamakta olduğu KSS politikaları toplumsal dayanışma ve devlete bağlılığı önemli derecede etkilemektedir. (Fajertag ve Pochet, 2000).

KSS faaliyetlerinin Parlamento düzeyinde yapılması Danimarka sosyal sorumluluk faaliyetlerinin yerine getirilmesinde etkin bir rol oluşturmuştur. Folketing ve Danimarka işletmeleri, sürdürdüğü KSS çalışmaları ile kendi ülke refahını koruyarak artıracak ve dünya genelinde ülkelere örnek olmayı sürdürerek hedeflerine ulaşmayı başaracak olarak görünmektedir. Hükümet tarafından yayınlanan Mart 2008 Sosyal Sorumluluk Eylem Planında dahi; yapılan uluslararası araştırmalar, karşılaştırmalar ve anketler sonucunda Danimarkalı işletmelerin kurumsal sosyal sorumlulukta ilerlediği ve bunu korumak, geliştirmek isteyen bir pozisyon oluşturduğu açıklanmıştır.

Hükümet, resmi web sitesinde; *“Danimarka Avrupa’nın kalbine yerleşmelidir”* ifadesine yer vermiştir. Ayrıca, Hükümetin destek ve uluslararası istikrarı teşvik etmek için aktif çabaların devam ettirileceği, tüm projelerin gerçekleştirilmesi için Parlamento çalışmalarının sürdürüleceği, gerekirse referanduma gidileceği, sivil toplum kuruluşları ile görüşmeler yapılacağı, uluslararası uzmanlar, üniversiteler ve başarılı kuruluşlardan yardım alınacağını açıklamıştır. Bu açıklamalar, işletmeleri ve toplumu motive edici ve güçlendirici niteliktedir.

Danimarka KSS stratejilerinin toplum ve toplumun ihtiyaçları doğrultusunda belirlenmesi uygulanabilirlik düzeyini artırmakta, Parlamento ve sosyal yaşama güven olarak yansımaktadır. Bu yansıma sonucunda; topluma güven, zihinsel ve fiziksel sağlık, yönetimin kalitesi ve hukukun üstünlüğü, gelirin yüksekliği gibi unsurların sıralama ölçütleri arasında yer aldığı Dünya Mutluluk Raporunda (*World Happiness Report*) son yıllarda Danimarka ilk sıralarda yerini almıştır (*World Happiness Report*, 2016).

Danimarka işletmelerinin *“Başarılı işletmelerin sağlıklı topluma ihtiyacı*

vardır.” (Porter ve Kramer, 2006) anlayışı ile hareket ettiği gözlenmektedir.

Parlamentonun kararlılıkla yürüttüğü ve alt yapısını hazırladığı çalışmalar, Danimarka toplumu tarafından desteklenmekte ve gereklerinin yerine getirilmesi faaliyetleri ortak çabalarla sürdürülmektedir. Parlamento, KSS faaliyetlerinin neredeyse ülkenin bütün kesimleri ve bireyleri tarafından önemsemesini sağlayıcı bir yapı oluşturmuştur. Parlamentonun öncülüğü ile Parlamento, kurumsal organizasyonlar, işletmeler ve toplum KSS faaliyetlerinde uyumlanarak birlikte ilerleme ve ülkeyi 2020 hedeflerine taşımak üzere oluşumları gerçekleştirme çabasına girmişlerdir. Bu çabalardan alınan sonuçlar ile hedeflerin gerçekleştirilme oranı giderek artmaktadır.

KAYNAKÇA

Aalborg University, 2008. Adejumo Theophilus Adekunle, Corporate Social Responsibility in Denmark: Making a Case for Public /Private Sector Synergy, Msc. Environmental Management Thesis Report Department of Development and Planning.

Academic Ranking of World Universities, 2016. Denmark, <http://www.shanghairanking.com/>, (Erişim: 25.08.2016).

Aktan, C.C. 2007. Kurumsal Sosyal Sorumluluk, İşletmeler ve Sosyal Sorumluluk, İGİAD Yayınları:4, İş Ahlâkı Kitaplığı:2, İstanbul.

Anker, H.T., Olsen B.E. ve Ronne A., Country Report: Denmark Landmark Energy Agreement And New Rules The Energy Agreement 2012-2020, s.132.

Balta Peltekoğlu, F. 1993. Halkla İlişkiler ve Sosyal Sorumluluk, Marmara Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Marmara İletişim Dergisi, Sayı:2, Nisan, s.179.

Banerjee, S.B. (2008). Corporate Social Responsibility: The Good, the Bad and the Ugly. Critical Sociology, City University London, 34(1), s..22.

Beland, D. 2005. Ideas and Social Policy: An Institutionalist Perspective, Social Policy & Administration, 11 January, <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1467-9515.2005.00421.x/full>, (Erişim: 12.12.2016).

Bhave, A.G. 2009. Experiences of the Role of Government in Promoting Corporate Social Responsibility Initiatives in the Private Sector, Recommendations to the Indian State of Gujarat, Thesis for the fulfilment of the Master of Science in Environmental Sciences, Policy & Management Lund, Sweden, June, IIIIEE Theses 2009:01.

Bilgili, M. ve Kocalar A.O. 2014. Bazı Kavramlar Açısından Çevre ve Eğitiminin Değerlendirilmesi Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Y:2, S:7, Aralık, s.469.

Bredgaard, T. 2003. Corporate Social Responsibility Between Public Policy and Enterprise Policy, The Role of Trade Unions in Corporate Social Responsibility Initiatives, European Trade Union Institute, 8 December.

Brown, D. ve Knudsen, J.S. 2012. How do Domestic Institutions Influence

Corporate Social Responsibility (CSR)?: An Examination of Government Policies and Company Initiatives in Denmark and the UK, Council of Europeanists Conference in Boston, Session: Regulating Europe, 23 March, s.18.

Brown T.J. ve Dacin P.A. 1997. The Company and the Product: Corporate Associations and Consumer Product Responses, American Marketing Association, vol. 61, No.1, Jan., s.68.

Buhmann, K. 2011. Migration of CSR-Related International Norms Into Companies Self-Regulation Through Company Law: The Danish CSR Reporting Requirement, University of Oslo Faculty of Law Legal Studies, Research Paper Series, No.2011-05.

Bui, H. ve Welt A., The Danish Corporate Canvas: Corporate Social Responsibility and the Integration of Danish Immigrants, Humanity in Action, <http://www.humanityinaction.org/knowledgebase/93-the-danish-corporate-canvas-corporate-social-responsibility-and-the-integration-of-danish-immigrants>, (Erişim: 01.06.2016).

Business in The Community (BITC) <http://www.bitc.org.uk/>, (Erişim: 25.08.2016).

Carson, R. 1962. Silent Spring, https://archive.org/stream/fp_Silent_Spring-Rachel_Carson-1962/Silent_Spring-Rachel_Carson-1962_djvu.txt, (Erişim: 18.08.2016).

COM, 2001. Green Paper Promoting a European Framework for Corporate Social Responsibility, Commission of the European Communities, Brussels, 18.7.2001, 366 Final, s.7.

COM, 2011. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, A Renewed EU strategy, 2011-14 for Corporate Social Responsibility, European Commission, Brussels, 25.10.2011, 681 final, 2011, s.6.

COM, 2016. Recommendation for a Council Recommendation on the 2016 National Reform Programme of Denmark and Delivering a Council Opinion on the 2016 Convergence Programme of Denmark, European Commission Brussels, 18.5.2016, 325 final.

CSRgov, Corporate Social Responsibility and Reporting in Denmark: Impact of the Third Year Subject to the Legal Requirements for Reporting on CSR in the Danish Financial Statements Act, Legislation, Danish Business Authority, <http://csrgov.dk/>, (Erişim: 16.08.2016).

CSRgov, Corporate Social Responsibility and the Danish Responsibility Authority, Danish Business Authority, <http://csrgov.dk/>, (Erişim: 09.07.2016)

CSRgov, Responsible Growth in Denmark, Danish Business Authority, <http://csrgov.dk/>, (Erişim: 09.07.2016).

Dahlsrud, A. 2008. How Corporate Social Responsibility is Defined: An Analysis of 37 Definitions, Ocak v.15, s.1.

Danmarks Okonomiske Dfordringer, Rengeringen, <http://regeringen.dk/aktuelle-dagsordener/danmarks-oekonomiske-udfordringer/>, (Erişim: 28.08.2016).

Davis, K. ve Blomstrom, R.L. 1971, Business Society and Environment, Social Power and Response, McGraw-Hill Book Company, New York, s.85.

Denmark.dk, Government and Politics, The Official Website of Denmark, Government and Politics, <http://denmark.dk/>, (Erişim: 21.08.2016).

Durdu, Z. 2009. Modern Devletin Dönüşümünde Bir Ara Dönem: Sosyal Refah Devleti, Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İlke), Bahar, s.22.

Education Policy Outlook Denmark, OECD, April, 2014.

Ellen, P.S., Webb, D.J. ve Mohr L.A. 2006. "Building Corporate Associations: Consumer Attributions for Corporate Socially Responsible Programs", Journal of Academy of Marketing Science, v.34, no.2, s.147.

Fajertag ve Pochet P. 2000. Social Pacts in Europe, New Dynamics, Second Edition, European Trade Union Institute (ETUI), Brussels.

Folketinget, <http://www.ft.dk/>, (Erişim: 18.07.2016).

Friedman, M. 1970. The Social Responsibility of Business is to Increase its Profits, The New York Times Magazine, September 13. s.1

Guide for Canadian Business 2006. Corporate Social Responsibility: An

Implementation, Ottawa, s.5.

Gül H. ve Sallan Gül S. 2007. Sosyal Devletten Çalışma Refahına Geçişte Sosyal Haklar ve Yoksullar, Amme İdaresi Dergisi, C:40, S:3, Eylül, ss.1-30.

Habek P. ve Wolniak, R. 2013. Analysis of Approaches to CSR Reporting in Selected European Union Countries, Coven Page, International Journal of Economics and Research, Nov-Dec, s.83.

Hansen, J.E. ve Sato, M. 2012. Climate Sensitivity Estimated From Earth's Climate History, NASA Goddard Institute for Space Studies and Columbia University Earth Institute, New York.

Hasbisch, A., Jonker, J., Wegner, M. ve Schmidpeter R. 2005. Corporate Social Responsibility Across Europe, Discovering National Perspectives of Corporate Citizenship, Berlin Heidelberg New York, Springer.

Hohnen, P. 2001. Processes of Marginalisation an Analysis of New Forms of Exclusion On the Danish Labour Market, The Open Labour Market, Working Paper, Socialforskningsinstituttet, The Danish National Institute of Social Research, s.7.

Hurst, T. 2011, Earth Industry, Denmark Taking Corporate Social Responsibility Seriously, on October 6, <http://earthandindustry.com/2011/10/denmark-taking-corporate-social-responsibility-seriously/>, (Erişim: 20.07.2016).

IOE, 2003. Corporate Social Responsibility An IOE Approach International Organisation Of Employers Adopted by the Management Board on 21 March, s.2.

Keith N., Corporate Social Responsibility an International Perspective, World Focus, v.9, Number 3, A Technical Publication of ASSE's International Practice Specialty.

Kendal, D.M. 2014. CSR and Extraterritorial Jurisdiction-International Law Boundaries to Human Rights Litigation, Human Rights Consulting, Issues Paper, Copenhagen, February.

Keskin, S.C. ve Yüceer, D. (2013). Danimarka'da Vatandaşlık Eğitimi, Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi, 2013:4(1), ss.97-120.

Knopf J, Kahlenborn W., Hajduk T., Weiss D., Feil, M. Fiedler R. ve Klein J. 2010.

Corporate Social Responsibility National Public Policies in the European Union, European Commission, Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion, Unit C2, Manuscript Completed in November.

Lofgren, K., Andersen K.V. ve Sorensen, M.F. 1999. The Danish Parliament Going Virtual, Oxford University Press, s.493.

Luetkenhorst, W. 2004. Corporate Social Responsibility and the Development Agenda. Inter Economics, Intereconomics, 39(3):157-166, May, s.157.

Meehan J., Meehan K. ve Richards A. 2006. Corporate Social Responsibility: the 3C-SR Model, The Management School, Liverpool John Moores University, Liverpool, UK, Emerald, İjse.33,5/6, s.386.

Ministry of Foreign Affairs of Denmark (UDENRIGSMINISTERIET), 2016, Denmark Part of an Exclusive Group of Countries, 13.04.2016, <http://um.dk/en/news/NewsDisplayPage/?newsID=5CF977E2-A900-4BA3-87C4-D2DDC26E305D>, (Erişim: 13.04.2016).

Ministry of Foreign Affairs of Denmark (UDENRIGSMINISTERIET), 2016, Denmark Ranked as a European Leader in Innovation, 27.07.2016, <http://www.investindk.com/News-and-events/News/2016/Denmark-Ranked-as-a-European-Leader-in-Innovation>, (Erişim: 27.07.2016).

Ministry of Foreign Affairs of Denmark, (UDENRIGSMINISTERIET), 2016, Record Year For Invest in Denmark, 04.03.2016, <http://um.dk/en/news/newsdisplaypage/?newsID=EA3F4D2B-1CF7-4000-BBF5-67C52F30FAFF>, (Erişim: 04.03.2016),

Ministry of Foreign Affairs of Denmark, (UDENRIGSMINISTERIET), 2016, Transparency International: Denmark is the Least Corrupt Country in the World, 27.01.2016, <http://um.dk/en/news/newsdisplaypage/?newsID=7868548C-37B8-4D9E-9393-E99E6E545E7C>, (Erişim: 27.01.2016).

Nielsen, M.E.J. ve Frederiksen, C.S. 2015, Political Institutions and Corporate Social Responsibility: A Nordic Welfare State Perspective From Denmark, in Corporate Social Responsibility in Europe Springer International Publishing, ss.197-208,

OECD 2008a, Annual Report, s.10.

- Ören, K. (2011). Sosyal Politika, Sözkeseu Matbaacılık Tic. Ltd. Şti. Ankara, s.31.
- Özler, Z. 2009. Lizbon Antlaşması, İktisadi Kalkınma Vakfı Değerlendirme Notu, Ekim, No:9.
- Petersen, K. 1997. Fra Ekspansion til Krise Udforskning af Velfærdsstatens Udvikling Efter 1945, Historisk Tidsskrift, Bind 16. Raekke, 6 (1997)-2.
- Porter M.E. ve Kramer, M.R. 2006. Estrategia y Sociedad, Harvard Business Review, America Latina, Diciembre, s.7.
- Rahman, S. 2011. Evaluation of Definitions: Ten Dimensions of Corporate Social Responsibility, World Review of Business Research. vol.1, No.1, March, s.171.
- Regeringen, <http://regeringen.dk/>, (Erişim: 24.08.2016).
- Rosdahl A. 2002. The Policy to Promote Social Responsibility of Enterprises in Denmark, The Open Labour Market Working Paper 10:2002, The Danish National Institute of Social Research.
- Sabuncu Y. 2006. Yurttaşlık ve Çevre Bilgisi, Sosyal Devlet Sosyal Adalet İlkesine Dayanan Devlet, Anadolu Üniversitesi, Açık Öğretim Fakültesi, Ön Lisans Programı-891, s.70, https://books.google.com.tr/s?id=wKtkvyeQ3nYC&pg=PA70&lpg=PA70&dq=sosyal+devlet+sosyal+adalet+ilkesine+dayanan&source=bl&ots=kIfVuuZRTF&sig=BFTlj35zAL4pFMOk0E0_7YCNyJs&hl=tr&sa=X&ved=0ahUKEwj-hl6lnZjPAhUMcBoKHdnVA2AQ6AEIRTAH#v=onepage&q=sosyal%20devlet%20sosyal%20adalet%20ilkesine%20dayanan&f=false, (Erişim 16.07.2016).
- Social Venture Network (SVN), <http://svn.org/>, (Erişim: 25.08.2016).
- TDK, <http://www.tdk.gov.tr/index>, (Erişim: 16.08.2016).
- The Danish Government, 2008. Action Plan For Corporate Social Responsibility, May.
- The Danish Government, 2009. Denmark's National Reform Programme, First Progress Report, Contribution to the EU's Growth and Employment Strategy (The Lisbon Strategy), October.

The Danish Government, 2010. Denmark 2020, Knowledge>Growth>Prosperity>Welfare, February,

The Danish Government, 2011. Denmark's National Reform Programme 2011, May.

The Danish Government, 2012. The Corporate Social Responsibility Responsible Growth Action Plan for Corporate Social Responsibility, 2012-2015, March.

The Danish Government, 2012. The National Reform Programme Denmark 2012, April.

The Danish Government, 2013. The National Reform Programme Denmark 2013, April.

The Danish Government, 2014. Implementation of the UN Guiding Principles on Business and Human Rights, March.

The Danish Government, 2014. The National Reform Programme Denmark 2014, April.

The Danish Government, 2015. Convergence Programme Denmark 2015, March.

UNCTAD, 2004, United Nations Conference on Trade and Development, Disclosure of the Impact of Corporations on Society: Current Trends and Issues, New York and Geneva, s.22.

Undervisnings Ministeriet, 2009. Faelles Mal Samfundsfag, Fagaefte 5, handbogsserie nr.7.

Uludağ, A. 2013. Avrupa Birliği'nde Ekonomik Krize Karşı Önemi Hatırlanan Bir Araç: Aşırı Açık Prosedürü, T.C. Maliye Bakanlığı Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı, Haziran.

Vallentin, S. 2015. Governmentalities of CSR: Danish Government Policy as a Reflection of Political Difference, Journal of Business Ethics, 127(1), ss.33-47.

World Happiness Report, 2016. VOLUME I.

Yorgun, S. 2013. Sosyal Politika Açısından 6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu. *Çalışma ve Toplum*, 2013/4, ss.357-379.

Zairi M. 2000. Social Responsibility and Impact on Society, Perspectives, The TQM Magazine, v.12 N.3-2000, s.174.

